

Individueel of doelgroep-pta

Een pta (programma van toetsing en afsluiting) beschrijft op welke manier de verplichte onderdelen van het examenprogramma en eventueel andere door het bevoegd gezag aangewezen leerstof in het schoolexamen worden getoetst. De ondersteuningsbehoefte van een examenkandidaat kan aanleiding geven tot de inzet van een individueel of doelgroep-pta. In dit hoofdstuk wordt het (wettelijk) kader toegelicht dat leidend is bij het vormgeven van een pta en de ruimte daarbinnen voor het vormgeven van een individueel of doelgroep-pta.

Het bevoegd gezag is niet verplicht over te gaan tot een individueel of doelgroep-pta. Wel is het verplicht bij gesignaleerde belemmeringen die het gevolg zijn van een beperking doeltreffende aanpassing(en) te doen tijdens het onderwijs- en examentraject.

7.1 Wettelijk kader programma van toetsing en afsluiting (pta)

Artikel 2.60a WVO 2020 verplicht het bevoegd gezag om ieder jaar voor 1 oktober voor het desbetreffende schooljaar een pta vast te stellen. Het pta moet door de medezeggenschapsraad (mr) zijn goedgekeurd en worden toegestuurd aan de betreffende kandidaten en de Inspectie. Wijzigingen aanbrengen in het pta is na 1 oktober alleen nog mogelijk bij geconstateerde evidente fouten. Wijzigingen moeten vervolgens aan de Inspectie worden toegezonden.

Het bevoegd gezag stelt kandidaten met het pta op de hoogte van de verdeling van de examenstof over de onderdelen van het schoolexamen (inhoud, toetswijze, herkansing, periodisering, weging). Daarnaast is het pta een document waarmee het bevoegd gezag de inrichting van het schoolexamen aan de Inspectie verantwoordt.

7.2 Individueel of doelgroep-pta

Kandidaten in eenzelfde examencohort met een gelijk vakkenpakket, volgen standaard hetzelfde pta voor het hele schoolexamen. Als een kandidaat voor een of meer vakken een aangepast pta volgt, krijgt het pta van deze kandidaat een individueel karakter. Er is dan sprake van een individueel pta. Als een groep kandidaten een op dezelfde manier aangepast pta volgt, is er sprake van een doelgroep-pta. Het bevoegd gezag is te allen tijde verantwoordelijk voor het opstellen van een individueel of doelgroep-pta en de schoolexamentoetsen.

De inzet van een individueel of doelgroep-pta kan worden overwogen als duidelijk is dat een kandidaat beschikt over voldoende kennis en vaardigheden om aan de exameneis te voldoen, maar de opzet van het standaard pta niet voldoende passend is bij de ondersteuningsbehoefte of de leerstijl van de kandidaat.

Individueel pta

Een individueel pta is aangepast op basis van de specifieke situatie van een leerling. Het gaat hier bijvoorbeeld om een langdurig of chronisch zieke kandidaat, een kandidaat die (tijdelijk) onderwijs volgt op een opdc (of soortgelijk onderwijsarrangement) of een kandidaat die na langdurige afwezigheid gefaseerd terugkeert naar school. Maar ook voor kandidaten die een vak versneld willen afronden, voor nieuwkomers en tussentijdse instromers vormt een individueel pta uitkomst.

Doelgroep-pta

Een doelgroep-pta wordt gemaakt voor een groep van kandidaten met eenzelfde ondersteuningsbehoefte of die eenzelfde afwijkend onderwijstraject doorlopen. Het gaat hier bijvoorbeeld om kandidaten in een examensamenwerking tussen een vo- en een vso-school of om een groep kandidaten die vanuit een opdc (of soortgelijk onderwijsarrangement) examen doet. Ook voor kandidaten die bijvoorbeeld van havo 3 instromen in vmbo-tl 4 wordt vaak een doelgroep-pta gemaakt.

7.2.1 Tijdpad

Een individueel pta kan gaandeweg het schooljaar worden gemaakt en/of aangepast. Dit biedt de mogelijkheid om te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld een onvoorspelbaar ziekteverloop bij een kandidaat of op een ingrijpende gebeurtenis in het leven van een kandidaat in het examenjaar. Een individueel pta wordt na goedkeuring door het bevoegd gezag uitgereikt aan de kandidaat en opgeslagen in het leerlingvolgsysteem (lvs). Het moet ter inzage beschikbaar zijn voor de Inspectie, maar hoeft niet te worden opgestuurd.

Een doelgroep-ptu wordt aan het begin van het schooljaar vastgesteld, voor 1 oktober. Het wordt aan de betreffende kandidaten uitgereikt en opgeslagen in het leerlingvolgsysteem (lvs). Het moet ter inzage beschikbaar zijn voor de Inspectie, maar hoeft niet te worden opgestuurd.

7.2.2 Aanpassen van het standaard pta

Inhoudelijk mag een individueel pta of doelgroep-ptu wat betreft de eindtermen niet afwijken van het standaard pta: wat er getoetst wordt ligt vast, de gestelde inhoudelijke eisen blijven gelijk. In een individueel of doelgroep-ptu kan ten opzichte van het standaard pta uitsluitend worden afgeweken in de wijze van examineren. Het gaat hier dus om de toetsvorm, het afnamemoment en het aantal toetsen. Afwijken kan voor één of meer vakken.

Afnamemoment

Het is mogelijk om een toets af te nemen op een ander moment dan vermeld in het standaard pta. Een kandidaat die vanwege ziekte of andere redenen een periode afwezig is, kan zo zijn schoolexamentoetsen op een ander moment afleggen.

Aantal toetsen

De onderdelen van verschillende toetsen uit het pta kunnen worden samengevoegd tot één toets. Andersom kan overigens ook: één toets kan worden opgesplitst in meerdere deelttoetsen. Hierbij geldt dat de bijbehorende eindtermen op een vergelijkbare manier getoetst, gewogen en beoordeeld worden als bij de oorspronkelijke toets. De weging van de verschillende onderdelen binnen het aangepaste pta moet (ongeveer) gelijk blijven aan die in het oorspronkelijke pta.

Het variëren van het aantal toetsen kan worden overwogen voor kandidaten die zeer beperkt belastbaar zijn. Deze kandidaten hebben doorgaans verminderde energie; door te variëren in het aantal toetsen kunnen zij hun energie effectief verdelen. Het variëren van het aantal toetsen kan bijvoorbeeld ook worden ingezet voor tussentijdse instromers of kandidaten die van schoolsoort of leerweg wisselen.

Toetsvorm

De toetsvorm is de manier waarop de stof getoetst wordt (de vorm), denk aan een schriftelijk of mondeling examen of een werkstuk. Op basis van de ondersteuningsbehoefte van een kandidaat kan in toetsvorm worden gevarieerd. Ook hierbij geldt dat de bijbehorende eindtermen op een vergelijkbare manier getoetst, gewogen en beoordeeld worden als bij de oorspronkelijke toets. Een kanttekening hierbij is dat niet iedere toetsvorm zich leent voor het meten van elk type vaardigheid. Bij het afwijken in toetsvorm moet hiermee rekening gehouden worden door een balans te vinden tussen het afstemmen op de ondersteuningsbehoefte enerzijds en een zorgvuldige toetsing van beheersing van de eindtermen anderzijds.

Er zijn verschillende situaties denkbaar die aanleiding kunnen geven tot het variëren in toetsvorm. Zo is voor een bedgebonden kandidaat een mondelinge afnamevorm van een schoolexamen soms eerder haalbaar dan een schriftelijke of praktische afnamevorm. Of is voor een auditief beperkte kandidaat luistervaardigheid beter te toetsen door dit te integreren in gespreksvaardigheid. Ook kan een langdurig uitgevallen kandidaat die motivatie en vertrouwen moet herwinnen soms meer gebaat zijn bij een praktische opdracht dan bij een schriftelijke toets.

7.2.3 Vastleggen en verantwoorden

Het is raadzaam om in het examenreglement een passage op te nemen over de mogelijkheid van een individueel of doelgroep-ptu en daarbij vast te leggen op welk moment en welke manier hierover wordt besloten. Het overgaan tot een individueel of doelgroep-ptu is een gewogen proces dat goede borging vereist, met afspraken over de rol van de examencommissie, vakdocenten en het ondersteuningsteam.